

Prof. dr. sc. Jozo Čizmić,
redoviti profesor u trajnom zvanju, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

PRIGOVORI I PROBLEMI KOD SUDSKO-MEDICINSKOG VJEŠTAČENJA¹

UDK: 347-948:61
DOI: 10.31141/zrpf.2020.57.137.633
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 1. II. 2020.

Vještak je osoba pozvana da pred sudom, koristeći se svojim stručnim znanjem, iznese: svoja sadašnja stručna zapažanja potrebna za utvrđenje sadržaja neke relevantne činjenice (*nalaz*) i svoje stajalište o značenju, vjerovanju, uzrocima i posljedicama određenih činjenica koje bi mogle biti važne za utvrđivanje istinitosti u dokazivanju (*mišljenje*). U radu je autor posebnu pozornost posvetio sudsko-medicinskom vještačenju u parničnom postupku, a osobito istaknutim prigovorima i problemima u praksi na tom području.

Ključne riječi: *vještak, sudsko-medicinsko vještačenje, parnični postupak*

I. O POJMU VJEŠTAČENJA I VJEŠTAKA

Vještačenje je parnična radnja u okviru koje se od strane vještaka, kao osobe koja raspolaže posebnim znanstvenim ili stručnim znanjem i iskustvom, primjenjuju znanstvena i stručna znanja, vještine i metode na činjenice koje predstavljaju predmet vještačenja.²

Vještaci (engl. *expert witness, surveyers, court experts*; njem. *Sachverstaendige, Gutachter, Gerichtsgutachter*; talij. *periti, periti giurati*) osobe su koje sudu na temelju svoga stručnoga znanja iznose vlastita zapažanja o predmetu vještačenja (*nalaz*) i svoje zaključke o određenim činjenicama izvedenima na temelju rezultata toga ispitivanja (*mišljenje*). Vještak je, dakle, osoba pozvana da pred sudom, koristeći se svojim stručnim znanjem, iznese: svoja sadašnja stručna zapažanja potrebna za utvrđenje sadržaja neke relevantne činjenice (NALAZ) i svoje stajalište o značenju, vjerovanju, uzrocima i posljedicama određenih činjenica koje bi mogle biti važne za utvrđivanje istinitosti u dokazivanju (MIŠLJENJE).³ Tako, primjerice, vještak

¹ Podloga za izradu dijela ovoga rada bio je izmijenjeni i zanovljeni rad: ČIZMIĆ, J., „O vještačenju u parničnom postupku s posebnim osvrtom na vještačenje u području medicine“, objavljen u *Zb. Prav. fak. Rij.* (1991.) v. 32, br. 1, 473-510 (2011).

² Tako SIJERČIĆ-ČOLIĆ, H. – VULETA, D. – HADŽIOMERAGIĆ, M., *Komentar Zakona o krivičnom postupku*, Sarajevo, 1999., str. 310.

³ Usp. TRIVA, S. – BELAJEC, V. – DIKA, M., *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, 1986., dalje TRIVA, str. 432.

medicinske struke pomaže sudu da utvrdi što je prihvatljivo u redovitoj praksi, a što u posebnim okolnostima, osiguravajući da se profesionalno određeni standardi u realnim kliničkim situacijama aktualno potvrde i usporede sa standardima iskazanima u retorici kliničkih vodiča. Drži se da uspostavljeni standardni postupci u okviru protokola i vodiča dobre prakse jesu primarno relevantni, ali ne mogu biti zamjena za vještaka, pogotovo ako postoje suprotstavljeni vodiči razvijeni u različitim bolnicama.⁴

Sud treba izvesti dokaz vještačenjem kad je radi utvrđivanja ili razjašnjenja kakve činjenice potrebno stručno znanje kojim sud ne raspolaže (Zakon o parničnom postupku, „Narodne novine“, broj 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, dalje – ZPP, čl. 250.). Izvođenje vještačenja ima prednost pred oslanjanjem na stručno znanje suda jer se nalaz i mišljenje vještaka podvrgavaju diskusiji i kritici na raspravi na kojoj sudjeluju stranke.⁵

ZPP sadrži samo opće odredbe o vještačenju kojima se, ponajviše, propisuje procesni tijek vještačenja, dok se pravilnost samog vještačenja osigurava postupanjem *lege artis*, po pravilima odgovarajuće znanosti, struke ili vještine, pa je zato nepodesna za (procesno)pravnu regulativu i uopće joj ne podliježe.⁶

Vještak treba pomagati sudu isključivo u utvrđivanju činjenica, a nikada prilikom odlučivanja o primjeni pravne norme. Tako sudac ne može odrediti vještaka za pravna pitanja, niti od vještaka tražiti odgovor na pravna pitanja. Vještak se ne može upuštati u pravna pitanja ni na osobnu inicijativu, niti svoje mišljenje može utemeljiti na tumačenju pravnih propisa. Predmet vještačenja ne mogu biti propisi koji se trebaju primijeniti na određeni slučaj, već samo propusti u ponašanju osoba i primjeni tih propisa.⁷ Vještak se ne može izjašnjavati ni o stupnju i postotku krivnje, već, primjerice, samo o propustima sudionika u prometu koji su u uzročnoj svezi s nastankom štete, a zaključak o doprinosu u nastanku štetnih posljedica donosi sud prema slobodnoj ocjeni (arg. iz čl. 223. ZPP-a).^{8,9}

Ako sam sud može određene činjenice pojasniti, primjerice običnim računskim operacijama, pribavljanjem podataka od određene državne institucije koja je ovlaštena voditi evidencije i podatke, iscrpnim saslušanjem stranaka i svjedoka i

⁴ Vidi MUJOVIĆ ZORNIĆ, H., „Značaj vještačenja lekarske greške u građanskom postupku“, Zbornik radova *Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse*, br. 6, Mostar, 2008., str. 393.

⁵ Tako TRIVA, str. 434.

⁶ Usp. KULIĆ, R., „Upis i status vještaka u sudskom postupku“, *Pravni život*, broj 12/1998., str. 229-230.

⁷ Takvo je stajalište zauzeo VSS u odluci GŽ- 4259/74. od 2. travnja 1974. god., JANKOVIĆ, M. – JANKOVIĆ, Ž. – KARAMARKOVIĆ, H. – PETROVIĆ, D., *Komentar Zakona o parničnom postupku*, Beograd, 1977., str. 290.

⁸ Vidi odluku VSS, GŽ- 2074/76., podatak kod RISTIĆ, V. – RISTIĆ, M., *Praktikum za parnicu*, Beograd, 1989., dalje RISTIĆ, str. 234.

⁹ U tom je smislu odluka VSS, GŽ- 3174/77., RISTIĆ, str. 235.

sl., tada nema potrebe za vještačenjem.¹⁰ U nedostatku prigovora nema razloga ni za vještačenje.¹¹ Usto, da bi se utvrdilo zdravstveno stanje stranke, nije uvijek nužno izvesti dokaz medicinskim vještačenjem.¹²

Vještaci su zamjenjivi jer, u pravilu, na određenom području (suda) postoji više osoba koje posjeduju stručna znanja kojima mogu pomoći sudu pri utvrđivanju činjeničnog stanja i izvođenju zaključaka na temelju izvršenog zapažanja.¹³ To je i razlog zbog kojega se prema vještacima koji odbiju dati iskaz ne mogu primijeniti sankcije kojima bi ih se prisililo da dadu iskaz.

Sud ocjenjuje nalaz i mišljenje vještaka kao i sve druge relevantne činjenice, te nije vezan za zaključke vještaka.

II. UVJETI ZA OBAVLJANJE POSLOVA STALNOG SUDSKOG VJEŠTAKA

1. Prema odredbi čl. 29. Zakona o sudovima („Narodne novine“, broj 28/13, 33/15, 82/15, 82/16, 67/18, 126/19, dalje – **ZS**), poslovi sudske uprave obuhvaćaju i poslove u svezi sa stalnim sudskim tumačima i vještacima. Tako je **ZS**-om propisano da stalni sudski vještaci svojim stručnim znanjem pružaju sudu uslugu davanja vještačkog nalaza i mišljenja (vještačenje) kada je to potrebno radi utvrđivanja ili razjašnjenja činjenica koje se utvrđuju u postupku (**ZS**, čl. 125.). Sudsko vještačenje mogu obavljati pravne ili fizičke osobe. Kod uvjeta za obavljanje sudskog vještačenja, **ZS** propisuje da za stalnog sudskog vještaka može biti imenovana fizička osoba sa završenim odgovarajućim stručnim studijem, preddiplomskim ili diplomskim sveučilišnim studijem. Stalnim sudskim vještakom iznimno se može imenovati i fizička osoba sa završenom srednjom školskom spremom odgovarajuće struke. Pravne osobe mogu obavljati sudsko vještačenje samo u okviru svoje registrirane djelatnosti pod uvjetom da to obavljaju njihovi zaposlenici koji ispunjavaju uvjete za imenovanje za stalnog sudskog vještaka kao fizička osoba. Stalne sudske vještake imenuje i razrješava predsjednik županijskog ili trgovačkog suda za svoje područje. Stalni sudski vještaci imenuju se na vrijeme od četiri godine i mogu biti ponovno imenovani. Imenovani stalni sudski vještaci mogu pružati svoje usluge na području cijele Republike Hrvatske. Protiv odluke kojom se zahtjev za imenovanje sudskim vještakom odbija podnositelj ima pravo žalbe Ministarstvu pravosuđa u roku od 15 dana od dostave odluke. Protiv rješenja Ministarstva pravosuđa žalba nije dopuštena, ali se može pokrenuti upravni spor pred nadležnim upravnim sudom.

¹⁰ Tako SALAJ, Š., „Uloga vještaka u parničnom postupku“, *Pravo i porezi*, XLIX, 2000., br. 10, str. 52.

¹¹ Vidi odluku Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (dalje – VSFBiH), Pž-129/98. od 19. kolovoza 1998. god. – Bilten sudske prakse VSFBiH, br. 2/98-10.

¹² Usp. odluku Vrhovnog suda Republike Hrvatske (dalje – VSH), Rev-878/88. od 8. veljače 1989. god. – PSP, 44/162.

¹³ Zamjenjivost vještaka leži u njegovoj stručnosti, a nezamjenjivost vještaka u njegovu neposrednom zapažanju. KULIĆ, R., „Upis i status vještaka u sudskom postupku“, *Pravni život*, broj 12/1998., str. 230.

Županijski i trgovački sudovi vode popis stalnih sudskih vještaka imenovanih za njihovo područje. Popis pravnih osoba koje obavljaju sudsko vještačenje i stalnih sudskih vještaka za sve sudove objavljuje se na internetskoj stranici Ministarstva pravosuđa (ZS, čl. 126.). Sudski vještaci smiju isticati zvanje sudskog vještaka samo kad daju nalaz i mišljenje na zahtjev suda ili zahtjev stranaka radi ostvarenja njihovih prava, a u drugim slučajevima samo po odobrenju predsjednika suda koji ih je imenovao (ZS, čl. 127.).

2. Prema Pravilniku o stalnim sudskim vještacima („Narodne novine“, broj 38/14, dalje – **POSSV**), za stalnog sudskog vještaka **može biti imenovana** osoba za koju se u postupku imenovanja utvrdi da ispunjava sljedeće uvjete: **a)** da je državljanin Republike Hrvatske, državljanin države članice Europske unije ili državljanin države potpisnice Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru, **b)** da je zdravstveno sposobna za obavljanje poslova stalnog sudskog vještaka, **c)** da je nakon završenog odgovarajućeg studija odnosno odgovarajuće škole radila na poslovima u struci i to: najmanje 8 godina ako je završila diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij, najmanje 10 godina ako je završila odgovarajući preddiplomski sveučilišni studij ili preddiplomski stručni studij, najmanje 12 godina ako je završila odgovarajuću srednju školu, a za pojedinu struku nema odgovarajućeg preddiplomskog sveučilišnog studija ili preddiplomskog stručnog studija odnosno diplomskog sveučilišnog studija ili specijalističkog diplomskog stručnog studija, **d)** da je uspješno završila stručnu obuku, **e)** da ima sklopljen ugovor o osiguranju od odgovornosti za obavljanje poslova stalnog sudskog vještaka (POSSV, čl. 2.).

Za stalnog sudskog vještaka **ne može se imenovati** osoba za koju postoje zapreke za prijam u državnu službu, odnosno osobe protiv kojih se vodi kazneni postupak po službenoj dužnosti ili koje su proglašene krivima za kaznena djela za koje se kazneni postupak vodi po službenoj dužnosti; kojima je prestala državna služba zbog teške povrede službene dužnosti, u razdoblju od četiri godine od prestanka državne službe; te kojima je prestala državna služba zbog toga što nisu zadovoljile na probnom radu, u razdoblju od četiri godine od prestanka državne službe (arg. Zakon o državnim službenicima, čl. 49.) ili osoba kojoj je izrečena sigurnosna mjera dok traju pravne posljedice osude ili joj je izrečena zabrana bavljenja zanimanjem u vrijeme kada traži imenovanje za stalnog sudskog vještaka.

Državljanin država članica Europske unije ili država potpisnica Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru koji su u svojoj matičnoj državi imenovani za stalne sudske vještake u Republici Hrvatskoj obavljaju poslove stalnih sudskih vještaka u skladu s odlukom o imenovanju koju je donijelo nadležno tijelo u njihovoj matičnoj državi, na temelju rješenja Ministarstva pravosuđa kojim im se odobrava obavljanje poslova sudskog vještačenja za određeno područje (POSSV, čl. 3.).

Pravne osobe ispunjavaju uvjete za obavljanje poslova sudskog vještačenja: **a)** ako su u svojoj djelatnosti registrirane i za obavljanje vještačenja za određeno područje, što dokazuju rješenjem iz nadležnog sudskog registra, **b)** ako je utvrđeno da su njihovi zaposlenici imenovani stalnim sudskim vještacima, što se dokazuje

rješenjem o imenovanju za stalnog sudskog vještaka za područje određenog županijskog odnosno trgovačkog suda, c) ako za zaposlenike koji su imenovani stalnim sudskim vještacima imaju zaključen ugovor o osiguranju od odgovornosti za obavljanje poslova stalnog sudskog vještaka (POSSV, čl. 4.).

III. POSTUPAK IMENOVANJA VJEŠTAKA

1. Postupak imenovanja stalnih sudskih vještaka pokreće se zahtjevom koji se podnosi predsjedniku županijskog ili trgovačkog suda nadležnog prema prebivalištu podnositelja zahtjeva odnosno sjedištu pravne osobe.

Fizička osoba zahtjevu prilaže životopis te dokaze o ispunjavanju uvjeta za imenovanje, a zahtjevu se može priložiti i popis objavljenih znanstvenih i stručnih radova. Državljeni država članica Europske unije ili država potpisnica Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru dužni su navedene dokaze o ispunjavanju uvjeta priložiti u izvorniku ili ovjerenom preslici te ovjerenom prijevodu na hrvatski jezik. Ako predsjednik županijskog odnosno trgovačkog suda utvrdi da podnositelj zahtjeva ne ispunjava propisane uvjete (iz članka 2. POSSV-a) ili da je zahtjev nepotpun, odbacit će ga rješenjem protiv kojega je dopuštena žalba Ministarstvu pravosuđa u roku od 15 dana od dana dostave rješenja (POSSV, čl. 5.).

2. Ako kandidat za stalnog sudskog vještaka ispunjava propisane uvjete, predsjednik odgovarajućeg županijskog odnosno trgovačkog suda prije donošenja odluke o imenovanju za stalnog sudskog vještaka treba uputiti kandidata na stručnu obuku u odgovarajuću strukovnu udrugu stalnih sudskih vještaka, koja se obavlja prema programu što ga za svaku djelatnost odnosno struku utvrđuje odgovarajuća strukovna udruga. Stručna obuka ne može trajati dulje od jedne godine. Strukovne udruge dužne su imenovati mentore za stručnu obuku, a za mentora se može imenovati stalni sudski vještak koji ima najmanje pet godina iskustva u obavljanju poslova sudskog vještačenja. Popis mentora dostavlja se županijskim i trgovačkim sudovima (POSSV, čl. 6.).

3. Sposobnost kandidata za obavljanje poslova stalnog sudskog vještaka utvrđuje se na temelju izvješća o provedenoj stručnoj obuci kod stalnog sudskog vještaka odgovarajuće struke pod čijim je nadzorom kandidat dužan obaviti najmanje pet vještačenja i u njima izraditi nalaz i mišljenje.

Nakon obavljene stručne obuke, odgovarajuća strukovna udruga dužna je na temelju izvješća stalnog sudskog vještaka kod kojeg je kandidat bio na stručnoj obuci (mentora) u roku od mjesec dana izraditi mišljenje u pisanom obliku o uspješnosti obavljene obuke i osposobljenosti kandidata za obavljanje poslova sudskog vještačenja i dostaviti ga predsjedniku odgovarajućeg županijskog odnosno trgovačkog suda. U mišljenju o obavljenoj stručnoj obuci mora se navesti naziv suda i poslovni broj svakog predmeta u kojima je kandidat sudjelovao u izradi mišljenja i nalaza, kao i ime i prezime stalnog sudskog vještaka kod kojeg je kandidat obavljao stručnu obuku (POSSV, čl. 7.).

Strukovne udruge dužne su županijske i trgovačke sudove izvijestiti o programima stručne obuke i godišnjem rasporedu održavanja stručne obuke. Nadzor nad provođenjem stručne obuke stalnih sudskih vještaka u odgovarajućoj strukovnoj udruzi obavljaju Ministarstvo pravosuđa i nadležni županijski odnosno trgovački sud prema rasporedu kojeg donosi ministar pravosuđa. O provedenom nadzoru sastavlja se pisano izvješće (POSSV, čl. 8.).

4. Prije imenovanja za stalnog sudskog vještaka kandidat je dužan predsjedniku županijskog odnosno trgovačkog suda koji je nadležan za njegovo imenovanje dostaviti dokaz o sklopljenom ugovoru o obveznom osiguranju od odgovornosti za obavljanje poslova stalnog sudskog vještaka. Kandidat mora biti osiguran tijekom cijelog razdoblja na koje je imenovan za stalnog sudskog vještaka. Najniža svota osiguranja iznosi 200.000,00 kuna. Navedeno se smisleno primjenjuje i na pravne osobe koje su registrirane za obavljanje vještačenja. Stalni sudski vještak može se i dodatno osigurati od odgovornosti za obavljanje poslova stalnog sudskog vještaka za pojedini slučaj, ovisno o predmetu u kojem obavlja vještačenje. Državljanin države članice Europske unije ili države potpisnice Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru može se osigurati od odgovornosti za obavljanje poslova stalnog sudskog vještaka i u svojoj matičnoj državi (POSSV, čl. 9.).

5. Nakon završene stručne obuke i prikupljenih dokaza o ispunjavanju uvjeta za imenovanje stalnim sudskim vještakom, predsjednik odgovarajućeg županijskog odnosno trgovačkog suda odlučit će o zahtjevu rješenjem. Stalni sudski vještak imenuje se na vrijeme od četiri godine. Protiv rješenja kojim je odbijen zahtjev za imenovanje stalnim sudskim vještakom dopuštena je žalba Ministarstvu pravosuđa u roku od 15 dana od dostave rješenja (POSSV, čl. 10.).¹⁴ Nakon proteka vremena na koje je imenovan, stalni sudski vještak može biti ponovno imenovan na vrijeme od četiri godine. U postupku ponovnog imenovanja stalnog sudskog vještaka, kao i u postupku proširenja područja vještačenja već imenovanog sudskog vještaka, vještak nije dužan obaviti stručnu obuku niti dati prisegu (POSSV, čl. 12.).

6. Imenovanoga stalnoga sudskoga vještaka razriješit će predsjednik odgovarajućeg županijskog odnosno trgovačkog suda: ako to sam zatraži; ako se utvrdi da nisu postojali odnosno da su prestali postojati uvjeti na temelju kojih je imenovan; ako je na temelju pravomoćne odluke nadležnog tijela proglašen nesposobnim za obavljanje djelatnosti iz područja za koje je imenovan; ako mu je na temelju pravomoćne sudske odluke oduzeta poslovna sposobnost; ako mu je izrečena pravomoćna presuda za kazneno djelo koje je zapreka za prijam u državnu službu; ako nesavjesno ili neuredno obavlja povjerene mu poslove vještačenja; ako ne zaključi ugovor o osiguranju od odgovornosti za obavljanje poslova stalnog sudskog vještaka; ako povrijedi odredbe članka 17. POSSV-a, odnosno ako ne čuva kao tajnu sve ono što je saznao u obavljanju poslova stalnog sudskog vještaka te ako

¹⁴ Imenovani stalni sudski vještak daje prisegu pred predsjednikom suda koji ga je imenovao za vještaka. Sadržaj prisege glasi:

"Prisežem svojom čašću da ću povjerena mi vještačenja obavljati savjesno i prema svom najboljem znanju, a svoje nalaze i mišljenja iznijeti točno, potpuno i objektivno, sukladno pravilima struke." Stalni sudski vještak potpisat će prisegu (POSSV, čl. 11).

ističe svojstva stalnog sudskog vještaka na javnim i privatnim površinama te ako se reklamira (osim isticanja uobičajene oznake na adresi sjedišta stalnog sudskog vještaka). Protiv rješenja o razrješenju dopuštena je žalba Ministarstvu pravosuđa u roku od 15 dana od dostave rješenja (POSSV, čl. 13.).

IV. VJEŠTACI MEDICINSKE STRUKE

1. Za vještaka može u načelu biti imenovana i osoba koja ima posebno stručno znanje iz određenog područja medicinske djelatnosti. Liječnik vještak medicinske struke mora se pridržavati etičkih načela struke sadržanih u etičkim kodeksima strukovnih udruga, društava i komora te prisege koju je pri imenovanju položio pred sucem. U tom smislu rad stalnih sudskih vještaka medicinske struke uređen je dodatno i odredbama Kodeksa medicinske etike i deontologije („Narodne novine“, broj 55/08 i 139/15) na način da je odredbom čl. 9. točke 16. propisano da se liječnik vještak medicinske struke mora pridržavati etičkih načela struke sadržanih u etičkim kodeksima strukovnih udruga, društava i komora te prisege koju je pri imenovanju položio pred sucem. Usto, liječnik vještak mora imati značajno iskustvo i znanje za područje koje vještači i mora biti upoznat sa suvremenim postignućima u tom području.

Medicinsko je vještačenje postupovna radnja u kojoj se medicinski pojmovi i instituti prevode na zakonom zadane institute i kategorije.¹⁵ Međutim, sama medicinska stručnost nekog liječnika, pa bila ona i iznadprosječna, nikako ne jamči da će on i kao vještak zadovoljiti.¹⁶ Stoga, svaka osoba koja se namjerava baviti vještačenjem na području medicinske djelatnosti, dužna je ispunjavati sve (druge) uvjete propisane za stalne sudske vještake. Stručna obuka ne može trajati dulje od jedne godine (POSSV, čl. 6.).¹⁷

U tom smislu, na temelju članka 6. i 7. POSSV-a, te članka 16. Statuta Hrvatske liječničke komore (Narodne novine, broj 55/18.), Skupština Hrvatske liječničke komore na 2. sjednici održanoj 14. prosinca 2019. godine donijela je Pravilnik o stručnoj obuci kandidata za stalne sudske vještake (dalje **Pravilnik**), kojim se uređuje stručna obuka te način i postupak njenog provođenja za liječnike-kandidate za stalne sudske vještake za odgovarajuća područja u medicini (Pravilnik, čl. 1.).

Za stalnog sudskog vještaka (medicinske struke) može se imenovati osoba koja, pored toga što ispunjava uvjete propisane PSSV-om koji važe za sve stalne sudske

¹⁵ Tako GNJIDIĆ, Ž. – BILIĆ, R. i dr., *Uvod u medicinsko vještačenje u građanskim parnicama*, Zagreb, 2008., str. 18.

¹⁶ Vidi ZEČEVIĆ, D i drugi, *Sudska medicina i deontologija*, Medicinska naklada, Zagreb, 2004., str. 222.

¹⁷ Odredbama prethodnog Pravilnika o stalnim sudskim vještacima Stručna obuka liječnika specijalista s valjanom licencijom Hrvatske liječničke komore ne može trajati dulje od 6 mjeseci, a liječnika specijalista s valjanom licencijom Hrvatske liječničke komore kojom mu je priznato zvanje primariusa ili koji je u znanstveno-nastavnom zvanju, ne može trajati dulje od 3 mjeseca. Liječnik specijalist sudske medicine s valjanom licencijom Hrvatske liječničke komore nije dužan obaviti stručnu obuku (PSSV, čl. 6.).

vještake, ima važeće odobrenje za samostalan rad (licenciju) izdano od Hrvatske liječničke komore (dalje HLK), te prođe izobrazbu koju provodi HLK u skladu s odredbama Pravilnika i Programom stručne obuke koji je sastavni dio Pravilnika. Stručna obuka ne može trajati dulje od jedne godine.

2. Stručna obuka obavlja se prema programu¹⁸ koji utvrđuje Izvršni odbor Hrvatske liječničke komore (dalje u tekstu: HLK) na prijedlog Povjerenstva za trajnu medicinsku izobrazbu (Pravilnik, čl. 2. st. 1.).

Kandidat može pristupiti stručnoj obuci za stalnog sudskog vještaka nakon što ga predsjednik nadležnog suda uputi na stručnu obuku, a iznimno stručnoj obuci mogu pristupiti i liječnici koji nisu prethodno upućeni na stručnu obuku od strane predsjednika nadležnog, odnosno liječnici koji pružaju stručnu pomoć pravosudnim tijelima Republike Hrvatske i ostalim ovlaštenim osobama (eksperti, stručni pomoćnici i slično). Liječnik specijalist sudske medicine s valjanim odobrenjem za samostalan rad (licencijom) nije dužan obaviti stručnu obuku prije imenovanja stalnim sudskim vještakom, a zaposlenici koji obavljaju poslove vještačenja u zavodima, ustanovama i državnim tijelima nisu dužni obaviti stručnu obuku za područja vještačenja za koja je tim zavodima, ustanovama i državnim tijelima dano odobrenje za obavljanje poslova vještačenja (Pravilnik, čl. 3.).

3. Stručna obuka sastoji se od teorijskog i praktičnog dijela.

3.1. Teorijski dio provodi se u obliku tečaja, a praktični dio obuhvaća rad pod nadzorom mentora za odgovarajuće područje u medicini (Pravilnik, čl. 4.). Teorijski dio stručne obuke obuhvaća 20 školskih sati, sukladno programu stručne obuke. U teorijskom dijelu kandidat se upozna sa zakonskim i podzakonskim propisima RH kojima se uređuju poslovi sudskog vještačenja i s drugim propisima čije je razumijevanje neophodno prilikom obavljanja poslova stalnog sudskog vještačenja, kao i s načinom izrade nalaza i mišljenja vještaka. Po završetku teorijskog dijela stručne obuke, kandidat je obavezan pristupiti pisanoj provjeri znanja (test). Uspješnim polaganjem testa kandidat stječe uvjet za pohađanje praktičnog dijela stručne obuke (Pravilnik, čl. 5.).

¹⁸ HLK - Program stručne obuke kandidata za stalne sudske vještake medicinske struke: TEČAJ I. KATEGORIJE: Osposobljavanje liječnika kandidata za stalne sudske vještake medicinske struke. Teorijski dio: 20 predavanja (predavanja u trajanju od 45 minuta), pisana provjera znanja (test). Praktični dio: rad s mentorom, izrada 5 nalaza i mišljenja pod nadzorom mentora. Sadržaj teorijskog dijela: 1) OPĆI DIO – Odredbe Pravilnika o stalnim sudskim vještacima – Etički kodeks sudskih vještaka – Kodeks medicinske etike i deontologije – Odredbe Zakona o liječništvu (opći uvjeti za obavljanje liječničke djelatnosti, odobrenje za samostalan rad (licenca), trajna medicinska izobrazba, općenito o HLK-u). 2) VJEŠTAČENJA U KAZNENOM POSTUPKU – Struktura kaznenog postupka – Utvrđivanje činjenica u kaznenom postupku (općenito o vrstama dokaza uz poseban osvrt na položaj i ulogu vještaka) – osobe ovlaštene za obavljanje vještačenja – Prava i obveze vještaka – Izuzeće vještaka – Sudsko-medicinska vještačenja – Vještačenje raspravne sposobnosti okrivljenika. 3) VJEŠTAČENJA U PARNIČNOM POSTUPKU – Struktura parničnog postupka (odredbe Zakona o parničnom postupku – prava i obveze vještaka, utvrđivanje činjenica, izuzeće vještaka) – Osnovne odredbe Zakona o obveznim odnosima o šteti – Vještačenje u postupcima naknade štete – primjeri. 4) VJEŠTAČENJA ZA POTREBE OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA – Vještačenje u ugovornom osiguranju. 5) IZRADA NALAZA I MIŠLJENJA – Pregled sudskog spisa – Izrada nalaza na temelju medicinske dokumentacije iz sudskog spisa – Izrada mišljenja – Primjeri iz prakse.

3.2. Praktični dio stručne obuke provodi se kroz praktičan rad pod nadzorom mentora, a može obuhvaćati i rad na terenu, pristup na glavnu raspravu ili prikupljanje podataka radi izrade nalaza i mišljenja. Ako je kandidat specijalist ili uži specijalist iz više područja u medicini za koje je upućen na stručnu obuku od strane nadležnog suda, praktični dio stručne obuke provodi se samo za jednu od specijalizacija, odnosno užih specijalizacija za koju kandidat istakne primarni interes. Ako kandidat, nakon što je imenovan stalnim sudskim vještakom, nadležnom sudu podnese zahtjev za proširenje područja vještačenja na novu specijalizaciju ili užu specijalizaciju koju je stekao nakon imenovanja, predsjednik nadležnog suda prije donošenja odluke o proširenju područja vještačenja zatražit će mišljenje HLK-a o ispunjavanju uvjeta za proširenje područja vještačenja. Prethodno navedeno mišljenje predsjednik HLK-a donijet će u roku od mjesec dana od dana primitka zahtjeva nadležnog suda za izdavanjem mišljenja (Pravilnik, čl. 6).¹⁹

Nakon obavljenog praktičnog dijela stručne obuke, mentor podnosi predsjedniku HLK-a pisano izvješće o provedenoj stručnoj obuci na temelju kojega je predsjednik HLK-a dužan u roku od mjesec dana po primitku izvješća izraditi pisano mišljenje o uspješnosti obavljene stručne obuke i osposobljenosti kandidata za obavljanje poslova sudskog vještačenja. U mišljenju se mora navesti naziv suda i poslovni broj svakog predmeta u kojima je kandidat sudjelovao u izradi mišljenja i nalaza, kao i ime i prezime stalnog sudskog vještaka kod kojega je kandidat obavljao stručnu obuku. Mišljenje se dostavlja predsjedniku nadležnog suda, kod kojega je kandidat podnio zahtjev za imenovanje stalnim sudskim vještakom (Pravilnik, čl. 14.).

¹⁹ U praktičnom dijelu stručne obuke, mentor je obavezan kandidata poučiti o načinu obavljanja poslova sudskog vještačenja, uputiti ga u način izrade nalaza i mišljenja, način proučavanja sudskog spisa, odnosno upoznat ga sa svim važnim pitanjima sudskog vještačenja. Kandidat ima pravo mentoru postavljati pitanja i tražiti pojašnjenja određenih stručnih problema kao i na drugi oblik stručne pomoći koji proizlazi iz odnosa kandidata i mentora. Tijekom trajanja stručne obuke kandidat je obavezan pod nadzorom mentora izraditi pet nalaza i mišljenja (Pravilnik, čl. 7.). HLK vodi popis mentora, koji se dostavlja nadležnim sudovima. U popis mentora mogu biti uvršteni oni liječnici koji ispunjavaju uvjete za mentora propisane Pravilnikom. Izvršni odbor HLK-a utvrđuje popis mentora pod čijim će nadzorom kandidati obavljati praktični dio stručne obuke (Pravilnik, čl. 9.). Predsjednik HLK-a odlukom imenuje mentora svakom kandidatu. Odluka o imenovanju mentora dostavlja se kandidatu i imenovanom mentoru. (2) Odmah po saznanju o imenovanju mentora, kandidat je dužan kontaktirati mentora, surađivati s njime te postupati u skladu s njegovim uputama kroz cijelo vrijeme obavljanja praktičnog dijela stručne obuke (Pravilnik, čl. 10.). Mentor je obavezan prihvatiti provođenje praktičnog dijela stručne obuke dodijeljenog mu kandidata. Iznimno, mentor može odbiti provođenje stručne obuke dodijeljenog kandidata ukoliko za to postoje objektivni ili opravdani razlozi. O opravdanosti razloga odlučuje Predsjednik HLK-a. Mentor koji iz opravdanih razloga ne može prihvatiti provođenje mentorstva, mora u roku od osam dana od dana primitka odluke o imenovanju, obavijestiti predsjednika HLK-a o razlozima neprihvatanja mentorstva. U slučaju opravdanosti razloga, predsjednik HLK-a donosi odluku o imenovanju novog mentora (Pravilnik, čl. 11.). Predsjednik HLK-a može u tijeku praktičnog dijela stručne obuke, a na temelju pisane zamolbe kandidata ili mentora, odlukom razriješiti mentora dužnosti obavljanja poslova mentorstva ukoliko za to postoje objektivni i opravdani razlozi. Opravdanost razloga za razrješenje procjenjuje predsjednik HLK-a. Odluka o razrješenju mora se donijeti najkasnije u roku od trideset dana od dana zaprimanja zamolbe za razrješenje. U slučaju opravdanosti razloga, predsjednik HLK-a donosi odluku o imenovanju novog mentora. Kandidatu čiji je mentor razriješen dužnosti obavljanja mentorstva, rok trajanja stručne obuke ne teče za vrijeme u kojem je kandidat bio bez mentora, odnosno za vrijeme koje je proteklo od konačnosti odluke o razrješenju do konačnosti odluke o imenovanju novog mentora (Pravilnik, čl. 12.). Mentor ima pravo na naknadu za provođenje praktičnog dijela stručne obuke kandidata (Pravilnik, čl. 13.).

4. Nakon provedenog postupka i prikupljenih dokaza, predsjednik odgovarajućeg županijskog odnosno trgovačkog suda treba rješenjem odlučiti o zahtjevu. Protiv rješenja kojim je zahtjev za imenovanje stalnim sudskim vještakom određene struke odbijen dopuštena je žalba Ministarstvu pravosuđa u roku od 15 dana od dostave rješenja (arg. PSSV, čl. 13.).

V. DILEME KOD SUDSKO-MEDICINSKOG VJEŠTAČENJA U PRAKSI

U postupku izvođenja dokaza vještačenjem stranke mogu stavljati razne prigovore kako u odnosu na izbor osobe vještaka, njegove kompetentnosti i stručnosti, tako i na sami postupak vještačenja i konačno na sam nalaz i mišljenje, poglavito ako su oni nepotpuni, nejasni, proturječni i neobjektivni. Stranka može prigovoriti i visini troškova vještačenja, ako je zahtjev vještaka za naknadu materijalnih troškova i nagradu pretjerano visok i neobrazložen te nije u skladu s uloženim trudom i utrošenim vremenom s obzirom na obim, važnost i složenost vještačenja.²⁰

1. Stručnost u konkretnom predmetu

Pri izboru vještaka mora se voditi računa o stručnim kvalifikacijama i kvalitetama onoga tko se imenuje vještakom. Zahtjev da vještak posjeduje određena stručna znanja predstavlja prvi i nužni uvjet svakog vještačenja. Ako sud drži da predmet vještačenja nadilazi stručna znanja pojedine vrste sudskih vještaka, u jednoj parnici može biti određeno više vještaka različitih struka. Tijekom vještačenja može se povećati broj vještaka, u pravilu zbog multidisciplinarnoga pristupa utvrđivanju ili ocjeni neke važne činjenice.

Vještačenje je jedno od najznačajnijih pitanja u parnicama za naknadu štete prouzročene pružanjem medicinskih usluga, među ostalim i zbog teškoća vezanih uz pronalaženje osobe koja je dovoljno stručna, ali i dostatno objektivna za obavljanje te funkcije. Primjerice i zbog toga jer je teško pronaći vještake koji (zbog slabije stručne/znanstvene kvalifikacije) kvalitetno mogu vrednovati i ocijeniti rad koji su obavili tuženici, vrhunski eksperti u određenoj medicinskoj djelatnosti/grani. Usto, otvara se i pitanje objektivnosti vještaka, njihove spremnosti da nadiđu ograničenja koja nameće „profesionalna solidarnost“, „kolegijalnost“, izloženost mogućnosti da se sami nađu u situaciji osoba čiji će se rad ocjenjivati i sl.²¹ Česti su prigovori da imenovani vještaci nemaju subspecijalizaciju i radno iskustvo u konkretnom

²⁰ Tako PAVLOVIĆ, M., *O nekim aktualnim pitanjima vještačenja u parničnom postupku*, rad objavljen na stranici: http://www.iusinfo.hr/Article/Content.aspx?SOPI=CLN20V01D2017B1056&Doc=CLANCI_HR, posjet 22. III. 2020.

²¹ Vidi DIKA, M., „Rješavanje sporova za naknadu štete zbog liječničke greške“, referat na savjetovanju *Medicinski, pravni i ekonomski pogledi na profesionalnu odgovornost u zdravstvu i osiguranje od odgovornosti*, Šibenik, listopad 2007., str. 7.

predmetu vještačenja, odnosno da vještače rad tuženika-liječnika koji imaju te kvalifikacije.

Iako dosegnuti znanstveni stupanj i titula primarijusa nisu sami po sebi bitni za kvalitetu vještačenja, vještačenje rada tuženika-liječnika koji imaju veći znanstveni stupanj od strane vještaka koji to nemaju, u najmanju ruku izaziva nepovjerenje u provedeno vještačenje.

Navodi se i kako postoje vještaci koji ne raspolažu potrebnim vještinama prezentiranja nalaza i mišljenja na glavnoj raspravi pa se događa da vještak pod pritiskom pitanja mijenja i usklađuje svoj nalaz i mišljenje ili je nesiguran tijekom ispitivanja.

2. Objektivnost u konkretnom predmetu

Rad vještaka ne zahtijeva samo iznimno visok standard stručnosti – njegova razina kvalifikacije mora biti u skladu s kompleksnošću pitanja koje je podvrgnuto vještačenju – nego također i vještakovu neovisnost i nepristranost. Vještak mora ostati neovisan s obzirom na predmet vještačenja i mora biti nepristran s obzirom na odnos s objema strankama.²²

Sudski vještaci dužni su izbjegavati sukob interesa koji uzrokuju, primjerice, obiteljski odnosi, prijateljske veze, financijski interesi i drugo, kao i uzdržavati se od primanja naknada u bilo kojem obliku, za koje se može pretpostaviti da će posredno ili neposredno imati utjecaj na objektivnost u obavljanju vještačenja. Tijekom vještačenja sudski vještak mora primjenom pravila struke objektivno promatrati i utvrđivati činjenice, kritički ih ocjenjivati i razmatrati zahtjeve svih subjekata, te nepristrano izvesti zaključak. Pri tome treba pratiti i primijeniti suvremena i znanstvena dostignuća svoje struke. Načelo objektivnosti od vještaka zahtijeva da njegov pristup bude brižljiv, točan i nepristran. To znači nepostojanje osobne zainteresiranosti vještaka za ishod postupka u kojem vještači, da bude kompetentan, neupitne etičnosti i profesionalnog stava. Objektivnost traži od vještaka da provede vještačenje na način da ono bude potpuno, jasno i neproturječno. Bitna sastavnica individualnosti, postupovne samostalnosti i objektivnosti jest u tome da se vještak u svojem radu drži svojega autonomnog uvjerenja. Drugim riječima, mora postupati kao stručnjak u okviru pravila struke, a ne svoje personalnosti.²³

Iako je objektivnost činjenica koja se treba presumirati kod vještaka, ipak se stranke često žale na neobjektivnost/pristranost vještaka u konkretnom predmetu. Posebno onda kada treba vještačiti rad kolega liječnika, stranke prigovaraju da su vještaci često pod (svjesnim ili podsvjesnim) utjecajem profesionalne solidarnosti i/ili lažne kolegijalnosti.

²² Usp. *Smjernice o ulozi sudskih vještaka u pravosudnim postupcima država članica Vijeća Europe*, dokument prilagodio CEPEJ na svom 24. plenarnom sastanku, Strasbourg, 11. – 12. prosinca 2014., str. 4.

²³ Tako PAVLOVIĆ, M., *O nekim aktualnim pitanjima vještačenja u parničnom postupku*, rad objavljen na stranici: http://www.iusinfo.hr/Article/Content.aspx?SOPI=CLN20V01D2017B1056&Doc=CLANCI_HR, posjet 22. III. 2020.

Štoviše, stranke iskazuju sumnju u nepristranost svih sudskih vještaka medicinske struke, a to dokazuju činjenicom da postoji neznatan broj slučajeva iz sudske prakse u kojima je bio utvrđen liječnički nemar. Stoga nerijetko traže određenje inozemnih sudskih vještaka što sud u pravilu odbija s argumentacijom da bi to nepotrebno prolongiralo postupak i prouzročilo daljnje troškove.²⁴

Prigovara se kako se vještaci često ne mogu osloboditi (svjesnog ili podsvjesnog) razmišljanja da se i sami mogu naći u situaciji da netko vještači njihov rad, odnosno eventualne stručne pogreške ili propuste u radu.

U jednom je predmetu protiv Hrvatske, koji je u Strasbourg stigao 2010., utvrđeno da su vještaci bili zaposleni u istoj zdravstvenoj ustanovi kao i liječnik čiji su postupci bili predmetom vještačenja. Okolnost da su vještaci bili zaposleni u istoj ustanovi kao i liječnik, dovoljna je da se dovede u pitanje njihova nepristranost.²⁵

Upravo zbog navedene profesionalne solidarnosti i lažne kolegijalnosti ponekad je vrlo teško naći vještaka medicinske struke koji bi trebao vještačiti rad drugog liječnika. Nerijetko su sudovi u takvim situacijama imenovali vještake iz druge države.

3. Nerazumijevanje između suda i vještaka o predmetu vještačenja

U praksi se događa da sudovi, kada određuju vještačenje, ne određuju točno što je to vještak dužan utvrditi, odnosno koje se činjenice žele vještačenjem utvrditi. Takva nepotpuna rješenja o određivanju vještačenja u konačnici rezultiraju time da vještak kod izrade nalaza i mišljenja sam određuje, odnosno procjenjuje što se to od njega traži u određenom predmetu. Odredbama čl. 258. ZPP-a uređena je tzv. pripremna faza vještačenja, u okviru koje sud mora vještaka upoznati s predmetom vještačenja. U tom će smislu sud pozvati vještaka da predmet vještačenja brižljivo razmotri, točno navede sve što opazi i nađe i svoje mišljenje iznese savjesno i sukladno pravilima znanosti i vještine. Određivanje predmeta i opsega vještačenja posebno je značajno jer neprecizno određivanje predmeta i opsega vještačenja ili njihov potpuni izostanak, mogu rezultirati potrebom za brojnim dopunama nalaza i mišljenja, a time i nepotrebним produženjem trajanja postupka te dodatnim troškovima.²⁶

Rukovođenje vještačenjem ogleda se, među ostalim, i u pokazivanju predmeta vještačenja vještaku. Vještak je vezan uputama i zahtjevima suda, jer je sud naredio vještačenje i dobro mu je poznato na koja stručna pitanja traži odgovore. Stoga između suda i vještaka mora postojati stalni kontakt i suradnja, jer to omogućava

²⁴ Usp. BORIĆ, Ž., „Medicinsko vještačenje u parnicama za naknadu štete zbog liječničkog postupka“, *Informator*, br. 6582-6583. od 8. i 15. VII. 2019., str. 14.

²⁵ Vidi MRVOŠ PAVIĆ, B., *Strasbourg utvrdio teške manjkavosti u radu hrvatskih sudskih vještaka – Ma kakvo vještačenje: U Hrvatskoj na psihijatrijsko liječenje slali samo – telefonom*, podatak na stranici: http://www.novolist.hr/Vijesti/Hrvatska/Ma-kakvo-vjestacenje-U-Hrvatskoj-na-psihijatrijsko-lijecenje-slali-samo-telefonom?meta_refresh=true, posjet: 22. III. 2020.

²⁶ Usp. ZEČEVIĆ, E., *Komentar Zakona o parničnom postupku*, Sarajevo, 2004., str. 150.

davanje dopunskih uputstava vještaku i smjernica za njegov rad. Uz materijal kojim raspolaze, vještaku su često potrebni i drugi podaci koji su poznati sudu. U tom se smislu vještaku mogu davati pojašnjenja, a može mu se odobriti i razmatranje spisa, o čemu konačnu odluku donosi sud. U praksi, vještaku se uvijek daje spis na razmatranje jer rješenje o vještačenju obično ne sadrži dovoljno podataka o predmetu spora. Usto, uvid u spis od posebnog je značenja kada se nalaz i mišljenje ne mogu dati na temelju pregleda stvari, odnosno lica mjesta, jer stvari i tragovi više ne postoje, nego se to može uraditi jedino na temelju pisanih dokaza, iskaza svjedoka ili stranaka, koji se nalaze u spisu. Iz istog razloga predviđa se i ovlaštenje vještaka da strankama postavlja pitanja, a time i dužnost stranaka da vještaku daju potrebna razjašnjenja. Ako je u predmetu određeno vještačenje iz različitih područja dvaju ili više vještaka, oni mogu jedan od drugog tražiti razjašnjenja neophodna za izradu svojih nalaza i mišljenja.²⁷ Vještak može sudu objasniti svrsishodnost da se vještačenje izvrši izvan onoga što je naređeno, ali konačnu odluku o tome donosi sud. Tako, na zahtjev vještaka mogu se izvoditi i novi dokazi da bi se utvrdile okolnosti koje su važne za stvaranje mišljenja vještaka. Primjerice, vještak može predložiti izvođenje dokaza pribavljanjem predmeta da bi se utvrdile okolnosti koje su važne za stvaranje mišljenja vještaka, a može prisustvovati i očevidu.²⁸

Uzrok nerazumijevanju između suda i vještaka o predmetu vještačenja često je posljedica nedovoljnog poznavanja pravne struke od strane vještaka, odnosno nedovoljnog poznavanja medicinske struke od strane vještaka. Tako se teško dolazi do medicinskog objašnjenja standarda koji su sudu potrebni za utvrđivanje pravne kvalifikacije i donošenje odluke poput: liječnička pogreška, komplikacija, viša sila, neželjeni ishod, neočekivani ishod i sl.

Dodatni je problem i nepoznavanje stručne terminologije (*terminus technicus*) druge profesije poput: algoritmi, bolnički protokoli, nehaj, umišljaj, neimovinska šteta i sl.

Sve to dovodi do nedostataka u nalogu za vještačenje, odnosno da vještak ne zna što sud od njega traži.

Često su razlog nerazumijevanja i kontradiktorne zakonske odredbe i zastarjela rješenja u relevantnim propisima. Medicinska znanost i praksa ubrzano se razvija pa pravna znanost i praksa, točnije propisi, uvijek kasne u uređenju brojnih novih odnosa i problema koji se javljaju na području medicine.

²⁷ Tako KULENOVIĆ, Z. i drugi, *Komentari Zakona o parničnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj*, Sarajevo, 2005., dalje: KULENOVIĆ, str. 288.

²⁸ Vidi DIKA, M. – ČIZMIĆ, J., *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 2000., str. 443-444.

4. Imenovanje vještaka

Vještačenje obavljaju vještaci koje određuje parnični sud (ZPP, čl. 251. st. 1.).²⁹ Sud je slobodan u odlučivanju hoće li odrediti dokazivanje vještačenjem, a iznimka je pravilo o dužnosti suda da uzme tumača.³⁰ Sud treba odlučiti o tome koje struke ili specijalnosti treba biti vještak, a treba donijeti odluku i o osobi vještaka.³¹ Protiv odluke suda kojom se određena osoba postavlja za vještaka, kao i drugih rješenja koje je sud donio u svezi s time, nije dopuštena žalba (v. čl. 262. ZPP-a).

Pri izboru vještaka mora se voditi računa o stručnim kvalifikacijama i kvalitetama onoga tko se imenuje vještakom. Obično sud mora imenovati vještaka bez stranaka jer nema suglasnog prijedloga obiju stranaka za kvalificiranog vještaka. U svakom slučaju, ovdje sud treba imenovati vještaka u skladu sa specifičnim kriterijima odabira. Vještak mora posjedovati odgovarajuću kvalifikaciju i/ili potrebno iskustvo ili vještine. Kvalifikacija ovisi o području stručnosti i o specifičnom zadatku. Vještaci iz područja znanosti i istraživanja obično imaju široku stručnost. Nadalje, stručnost se također može steći praktičnim iskustvom. Zahtjevi vezano za kvalifikaciju vještaka stoga variraju ovisno o različitim profilima posla i dodjeli zadataka.³² Kriteriji koji se trebaju uzeti u obzir prilikom odabira vještaka jesu posjedovanje stručnog znanja, nezavisnost i nepristranost vještaka, dostupnost vještaka i posjedovanje tehničkih kapaciteta za provođenje vještačenja, predvidivost troškova vještačenja, prednosti državljanstva vještaka u zemlji u kojoj se obavlja vještačenje, opredijeljenost vještaka i dokazano iskustvo s ostvarenim rezultatima.

Vještaci se određuju, ponajprije, iz reda imenovanih sudskih vještaka za određenu vrstu vještačenja, ali sud nije vezan za listu sudskih vještaka, nego može po potrebi za vještaka odrediti i drugu osobu.³³ Postojanje liste stalnih sudskih vještaka je najrasprostranjeniji način kontrole stručnih referenci i znanja vještaka. Svrha liste stalnih sudskih vještaka je potvrda kompetencije onih osoba koje su određene da obavljaju različita vještačenja.

²⁹ Prema stajalištu ranije sudske prakse, utemeljene na suđenju u vijeću, okolnost da vještačenje nije obavio vještak kojeg je odredilo raspravno vijeće, već drugi vještak kojem je taj zadatak povjerio predsjednik vijeća, može biti relativno bitna povreda odredaba parničnoga postupka. Vidi odluku VSH, Rev- 575/84. od 17. svibnja 1984. god. – PSP, 25/189.

³⁰ Usp. TRIVA-DIKA, str. 526. Odredbe članka 251., članka 252. stavka 2., čl. 253. do 257, članka 258. stavka 2. i članka 262. ZPP-a na odgovarajući se način primjenjuju i na tumače (ZPP, čl. 263.). Odredbama ovoga članka izjednačeni su procesni položaj, prava i dužnosti tumača i vještaka. **Tumači** (njem. *Dolmetscher*) vrsta su vještaka koji pomažu sudu da se sporazumijeva sa sudionicima u postupku koji ne znaju jezik suda ili koji se normalno ne mogu s drugim sporazumijevati. Tumač može biti samo jedna fizička osoba. Sud mora postaviti tumača kada saslušava svjedoka koji ne zna jezik na kojem se vodi postupak ili je gluh, nijem i nepismen. Saslušavanje svjedoka i stranaka uz sudjelovanje vještaka-tumača obvezno je i kad bi se sud mogao sporazumjeti s njima na njihovu jeziku, jer je dužan i drugim sudionicima u postupku omogućiti praćenje tijeka raspravljanja (TRIVA, str. 439.).

³¹ Tako i šire o tome kod ŠTIMAC, S., „Pravni aspekt medicinskog vještačenja nematerijalne/neimovinske štete“, *Vještak*, god. XXVIII, 2008., broj 1, str. 181-192.

³² Vidi *Smjernice o ulozi sudskih vještaka u pravosudnim postupcima država članica Vijeća Europe*, dokument prilagodio CEPEJ na svom 24. plenarnom sastanku, Strasbourg, 11. – 12. prosinca 2014., str. 7.

³³ Usp. odluku VSH, Rev-1849/80. od 17. veljače 1981. god. – PSP, 19/205.

Upravo zbog toga česti su prigovori samih vještaka medicinske struke da pojedini suci, zlorabeći ove ovlasti, učestalo određuju iste osobe vještaka. Daljnji prigovor je da suci za sve vrste/predmete sudskomedicinskih vještačenja u pravilu uvijek imenuju psihijatre ili sudske medicinare, a ne i sudske vještake medicinare drugih specijalnosti i subspecijalnosti pa ni u onim predmetima koji su upravo iz područja tih specijalnosti ili subspecijalnosti. Zbog toga neki vještaci, unatoč velikom broju sudskih predmeta, nikako ne mogu doći na red za obavljanje vještačenja. Treba naglasiti da odabir vještaka nikako ne može ovisiti o tome je li taj vještak već imao iskustva u obavljanju vještačenja pa svakako nije opravdano obrazloženje (izgovor) sudaca kako biraju istog vještaka zbog toga jer on ima više iskustva u obavljanju vještačenja, ili zbog toga što su najbolje upoznati s njegovim radom i što su „navikli“ na njegov rad.

Istaknut je i prigovor da sud određuje pojedine vještake iako unaprijed zna da isti ne posjeduju potrebnu razinu integriteta i da je za takve osobe općepoznato da ne rade prema pravilima struke.

Prigovor sudskih vještaka ide i u smjeru kako suci zlorabe svoje ovlaštenje da ne moraju imenovati vještaka s liste stalnih sudskih vještaka na način da je takvo određivanje vještaka kod nekih sudaca postalo pravilo, a ne iznimka.

5. Stručno usavršavanje vještaka nakon imenovanja

Stručnost vještaka u poslovima izrade nalaza i mišljenja kompleksnijih vještačenja, kakva u većini slučajeva jesu sudsko-medicinska vještačenja, uzročno je povezana s kontinuiranom edukacijom i usavršavanjem vještaka. Međunarodni standardi nalažu da vještaci trebaju posjedovati i održavati visoku razinu stručnosti i praktičnog iskustva te je stoga značajno da kontinuirano usavršavaju, održavaju i unapređuju svoja stručna znanja u području koje se odnosi na ulogu i značaj vještaka u sudskom postupku i pravila parničnog postupka, a poseban naglasak treba staviti na područje unapređenja sposobnosti prezentacije nalaza i mišljenja vještaka na glavnoj raspravi.

U pravilu, svaki stalni sudski vještak dužan se stručno usavršavati i stjecati stručna znanja iz područja za koja je imenovan stalnim sudskim vještakom. Međutim, česti su prigovori od strane stranaka, punomoćnika pa i samih sudskih vještaka da imenovani sudski vještaci nakon imenovanja pa sve do kraja mandata ne moraju prolaziti nikakve dodatne provjere ni stjecati nova znanja.

Štoviše, poslije obuke, odnosno nakon imenovanja na određenom sudu, niti jedan sudski vještak u Hrvatskoj, pa ni oni medicinske struke, nemaju obvezu postati članom neke strukovne udruge vještaka. Stoga nitko i ne kontrolira rad velikog broja vještaka koji nisu članovi neke od postojećih udruga sudskih vještaka.

Iako HLK može organizirati program stručnog usavršavanja vještaka koji su već imenovani stalnim sudskim vještacima (Pravilnik, čl. 16), takav vid stručnog

usavršavanja nije obvezan.³⁴ Zbog toga su česti prijedlozi da se za imenovane sudske vještake mora organizirati i provoditi obvezno permanentno stručno obrazovanje i provjera znanja, a posebno iz poznavanja relevantnih pravnih propisa.

Podržavamo prijedlog prema kojemu bi Ministarstvo pravosuđa žurno moralo inicirati donošenje Zakona o sudskim vještacima, kojim će se regulirati njihov rad i ustrojiti Komora sudskih vještaka, u kojoj bi članstvo bilo obvezno, a koja bi nadzirala rad vještaka te sankcionirala one koji nekvalitetno i pristrano obavljaju vještačenje. Donošenjem zakona, i udruživanjem svih vještaka u Komoru sudskih vještaka, ne bi se više događalo da se vještači pacijenta a da ga se uopće nije vidjelo, dok bi svi oni koji pristrano vještače trajno gubili licenciju za rad.³⁵

Naime, predlaže se i uvođenje licencije za stalne sudske vještake sa svim posljedicama permanentnog stručnog usavršavanja i skupljanja bodova za obnovu licencije, analogno uvjetima koje moraju ispuniti liječnici prema HLK-u.

6. Neprofesionalnost

Određeni vještaci **dužni su iznijeti svoj nalaz i mišljenje** (ZPP, čl. 253.). Vještaci su dužni odgovorno, savjesno, profesionalno i etički besprijekorno ispunjavati svoje obveze prema naručitelju uz primjenu načela objektivnosti, nepristranosti, i stručnog znanja (Etički kodeks Hrvatskog društva sudskih vještaka, dalje – **Kodeks**, čl. 2.) te poštovati sve zakonske i druge propise, međunarodna pravila i pravila struke (Kodeks, čl. 3.).

Na neprofesionalnost imenovanih sudskih vještaka kod obavljanja vještačenja i izrade nalaza i mišljenja najčešće ukazuju punomoćnici stranaka, ali i same stranke pa čak i suci.

Stalni sudski vještaci dužni su pridržavati se rokova određenih odlukom kojom im je vještačenje povjereno. Naime, često se u praksi po prigovoru stranke na nalaz i mišljenje vještaka određuje vještačenje po drugom vještaku, a da sud nije do kraja iskoristio mogućnosti razjašnjenja prigovora stranke s postojećim vještakom. Neisplata ili neažurna isplata honorara vještacima isto tako utječe na duljinu trajanja pojedinog predmeta. Česte prigovore javnosti da vještačenja dugo traju i da su često nedovoljno stručna i objektivna treba ozbiljno shvatiti već prilikom imenovanja vještaka.³⁶ Na neprofesionalnost imenovanih sudskih vještaka najčešće ukazuje neopravdano kašnjenje vještaka s izradom nalaza i mišljenja.

³⁴ Rješenjem Ministarstva pravosuđa od 17. siječnja 2019. Hrvatsko društvo za medicinska vještačenja Hrvatskog liječničkog zbora ovlašteno je za provođenje stručne obuke kandidata za stalne sudske vještake.

³⁵ Vidi MRVOŠ PAVIĆ, B., *Strasbourg utvrdio teške manjkavosti u radu hrvatskih sudskih vještaka – Ma kakvo vještačenje: U Hrvatskoj na psihijatrijsko liječenje slali samo – telefonom*, podatak na stranici: http://www.novolist.hr/Vijesti/Hrvatska/Ma-kakvo-vjestacenje-U-Hrvatskoj-na-psihijatrijsko-lijecenje-slali-samo-telefonom?meta_refresh=true, posjet: 22. III. 2020.

³⁶ Usp. PAVLOVIĆ, M., *O nekim aktualnim pitanjima vještačenja u parničnom postupku*, rad objavljen na stranici: http://www.iusinfo.hr/Article/Content.aspx?SOPI=CLN20V01D2017B1056&Doc=CLANCI_HR, posjet 22. III. 2020.

Vještak mora uvijek **obrazložiti** svoje mišljenje (ZPP, čl. 260. st. 2.). Držimo da je vještak dužan, osim mišljenja, obrazložiti i svoj nalaz, jer okolnosti koje je vještak zapazio uz pomoć znanstvenih pravila i pravila struke nisu uvijek dostupna i zapažanju osoba koje nemaju potrebno stručno znanje.³⁷ Ako vještak svoj nalaz i mišljenje dostavlja samo sudu, dužan je priložiti i dovoljan broj primjeraka za stranke. Time će strankama omogućiti da temeljito prouče nalaz i mišljenje vještaka, te da se pravovremeno pripreme za raspravljanje o rezultatima vještačenja i da pripreme eventualne prijedloge radi dopune vještačenja i razjašnjenja nalaza i mišljenja. Vještak mora svoj nalaz i mišljenje pred sudom dati u jasnom i jednoznačnom izričaju, kao i obrazložiti i stručno argumentirati svoje mišljenje te navesti izvor podataka kojima se služio (Kodeks, čl. 8.).

Nedostaci u mišljenju vještaka, na koje se ukazuje, postoje: ako u mišljenju vještaka ima proturječnosti, primjerice između mišljenja i činjenica za koje se saznalo; ako u mišljenju ima nedostataka, primjerice jer je mišljenje nejasno, nepotpuno ili se odnosi na okolnosti koje nisu predmet vještačenja ili ako se pojavi osnovana sumnja u točnost datog mišljenja.³⁸ Nadalje se kao problem ukazuje i na nedostatke u izrađenom nalazu i mišljenju. Primjerice, nalaz i mišljenje su neuredni, nerazumljivi i kontradiktorni, nije obavljen pregled pacijenta nego je mišljenje pisano samo na temelju medicinske dokumentacije i dr. Često se koriste izrazi koji su neodređeni i neodredivi, neprecizni poput: „rana veličine dječjeg dlana“, „vidljivo alkoholiziran“, „otprilike“, „vjerojatno“ i sl. Nije rijedak slučaj da vještaci dođu nepripremljeni na ročište što nepotrebno oduzima vrijeme i prolongira suđenje. Često je razlog propustima što vještaci nemaju vremena za kvalitetno vještačenje jer prihvaćaju previše vještačenja odjednom. Prigovara se i da su (psihijatrijska) vještačenja osoba provedena bez stvarnog pregleda od strane vještaka-psihijatarata, da su nalaz i mišljenje bili temeljeni samo na medicinskoj dokumentaciji iz spisa i telefonskom razgovoru s osobom koju se vještačili i sl.³⁹

Vještak se ne smije upuštati u pravnu ocjenu činjenica, tumačenje pravne norme ili u neku drugu aktivnost koja je u isključivoj nadležnosti suda. Zadatak koji pred **vještaka medicinske struke** postavlja sud u parničnom postupku redovito je da se očituje o tome koje je ozljede pretrpio oštećenik, kakav oblik i jakost oštećenja zdravlja su nastupili, te da izrazi mišljenje kakve posljedice oštećenik zbog tih

³⁷ Tako ZUGLIA, S. – TRIVA, S., *Zakon o parničnom postupku*, knjiga I-II, Zagreb, 1957., str. 592.

³⁸ Pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje razlog je za ukidanje prvostupanjske presude, a što se tiče vještaka, mogući razlozi su: provođenje dokaza vještačenjem po vještaku neodgovarajuće struke; nepotpun nalaz i mišljenje vještaka (primjerice, vještak nije uzeo u obzir materijalni dokaz koji se nalazi u predmetu; kontradiktoran nalaz i mišljenje (navođenje dviju ili više činjenica koje se međusobno isključuju); nerazumljiv nalaz vještaka (iz kojeg nije moguće zaključiti uz provođenje kojih postupaka je dao svoj nalaz i mišljenje ili vještak koristi stručne izraze koje treba pojasniti); nalaz vještaka je netočan (primjerice, u broju i iznosu). KAUZLARIC, Ž., „Stalni sudski vještaci“ (2. dio), *Informator*, broj 5541. od 14. travnja 2007., str. 9.

³⁹ Vidi MRVOŠ PAVIĆ, B., *Strasbourg utvrdio teške manjkavosti u radu hrvatskih sudskih vještaka – Ma kakvo vještačenje: U Hrvatskoj na psihijatrijsko liječenje slali samo – telefonom*, podatak na stranici: http://www.novolist.hr/Vijesti/Hrvatska/Ma-kakvo-vjestacenje-U-Hrvatskoj-na-psihijatrijsko-lijecenje-slali-samo-telefonom?meta_refresh=true, posjet: 22. III. 2020.

ozljeda trpi.⁴⁰ Vještak medicinske struke treba voditi računa o težini ozljeda, trajanju, kvaliteti i kvantiteti te težini dijagnostičkih i terapijskih postupaka, kojima je oštećeni/tužitelj bio izložen tijekom liječenja, te o kvaliteti življenja oštećenika tijekom liječenja i rehabilitacijskog postupka.⁴¹ Što se parnica za naknadu štete tiče, zadatak vještaka medicinske struke jest da medicinski rječnik kvalificiraju u onaj pravni, odnosno u ono što pravo podrazumijeva pod „naknadom štete“ (zakonski izrazi), te da tako pomognu i olakšaju sudu u utvrđivanju činjenica o kojima ovisi osnovanost tužbenog zahtjeva.⁴² Međutim, vještaci nerijetko daju svoje mišljenje i o pravnim pitanjima i pravnim kvalifikacijama što je svakako isključivo zadatak suda.

Konačno, značajni su i prigovori na odnos vještaka prema strankama i punomoćnicima, a odnose se, primjerice, na bahatost vještaka, podcjenjivanje stranaka i punomoćnika, uskraćivanje odgovora na pitanja, profesionalnu netrpeljivost i zavist prema stranci.

Posebno se kao problem ističe sklonost i popustljivost vještaka prema osiguravajućim društvima. Pritužbe se odnose na sumnju u dogovor pojedinih sudskih vještaka s osiguravajućim društvima, kojima je navodno isplativije isplaćivati naknade za lake ozljede i lakše posljedice uz moguće naknade pojedincima, nego li isplaćivati milijunske iznose pacijentima (radi se o tome da se ne umanjuje težinu ozljede, nego veličinu isplate štete za tu ozljedu), te da nema uopće zakonskih normi i kontrole rada vještaka kako bi oni koji savjesno, časno i požrtvovno rade bili zaštićeni od mogućih dogovornih vještaka.⁴³

VI. UMJESTO ZAKLJUČKA

Vidjeli smo da izravno uključene, a time i najbolje upoznate i najzainteresiranije osobe iznose niz primjedbi, ali i korisnih prijedloga, u pogledu obavljanja sudsko-medicinskog vještačenja u parničnom postupku. Primjedbe se ponajviše odnose na neprofesionalnost, nestručnost i neobjektivnost/nepristranost vještaka medicinske struke u pojedinim slučajevima; ukazuju na nerazumijevanje između suda i vještaka kod određivanja predmeta vještačenja kao i na postupak izbora i određivanja osobe vještaka u konkretnom slučaju, te predlažu obvezno permanentno stručno usavršavanje vještaka medicinske struke nakon što su postali sudski vještaci. U praksi se navodi niz primjedbi na pravno uređenje i način određivanja vještaka medicinske struke. Naime, prigovara se kako neki suci određuju uvijek istog

⁴⁰ Usp. ZEČEVIĆ, D., i drugi, *Sudska medicina i deontologija*, Medicinska naklada, Zagreb, 2004., str. 275.

⁴¹ Tako MAROVIĆ, A. – MEDVIDOVIĆ, L. – ŠTIMAC, S., *Zaštita prava osobnosti*, Split, 2006., str. 82.

⁴² Vidi ŠTIMAC, S. – MAROVIĆ, A. – ŠARIĆ, J., „Medicinski i pravni kriteriji u postupcima naknade nematerijalne (neimovinske) štete“, *Osiguranje*, 2010., broj 10., str. 51.

⁴³ Usp. MIHELIĆ, M., „Zaštite pacijente od vještaka koji umanjuju težinu ozljeda“, podatak na stranici: <http://www.glas-slavonije.hr/358982/1/Zastitite-pacijente-od-vjestaka-koji-umanjuju-tezinu-ozljeda>, objavljeno 20. ožujka 2018., posjet 22. III. 2020.

vještaka s liste iako na listi ima više vještaka jednakih kvalifikacija. Nedvojbeno je da vještak mora imati značajno iskustvo i znanje za područje koje vještači. U tom smislu liječnici posebno prigovaraju da se vještačenje njihova rada i postojanja eventualnih stručnih pogrešaka povjerava vještacima koji nisu iste subspecializacije, često nisu ni iste specializacije (vještačenja se povjeravaju sudskim medicinarima/patolozima i psihijatrima i za druga područja medicinske djelatnosti) niti imaju stručnog iskustva na razini osoba čiji rad vještače. Opravdano se prigovara da sudski vještaci medicinske struke od trenutka imenovanja nisu dužni obavljati naknadno i permanentno stručno usavršavanje na području sudskomedicinskog vještačenja i na temelju toga periodično opravdavati svoje imenovanje i drugo.

Držimo kako bi najučinkovitija mjera za rješavanje uočenih slabosti bila donošenje Zakona o sudskim vještacima (i procjeniteljima), kojim bi se regulirao njihov rad i ustrojila Komora sudskih vještaka, u kojoj bi članstvo bilo obvezno, a koja bi nadzirala rad vještaka te sankcionirala one koji nekvalitetno i pristrano obavljaju vještačenje. Ozakonjenjem rada sudskih vještaka, što je do sada bilo regulirano pravilnicima, omogućit će se standardi i okviri za rad ovih profesija koje EU odavno ima, a to bi svakako bio pravni okvir za osnivanje Komore sudskih vještaka, donošenje etičkog kodeksa, jedinstvene tarife usluga, donošenje programa stalnog stručnog usavršavanja, izdavanja i obnove licencija i sl.⁴⁴

Ne treba zanemariti činjenicu da se u zadnje vrijeme dogodio niz aktivnosti koje su dovele do značajnih promjena na području sudskog vještačenja što donekle i potvrđuje osnovanost primjedbi koje su prethodno spomenute. Navedene aktivnosti bile su nužne jer se utvrdilo da na području (sudsko-medicinskog) vještačenja nisu precizno i sveobuhvatno riješeni status i uvjeti za određivanje (stalnih) sudskih vještaka te da u samom postupku vještačenja nisu (bile) rijetke nepravilnosti, nestručnost, neodgovornost, neujednačenost kriterija, nerazumijevanje (između suda i vještaka kod određivanja predmeta i opsega vještačenja te zadatka vještaka), pa i razne zlorabe.

U tom smislu donesen je (novi) PSSV, kojim su uređeni način utvrđivanja uvjeta za obavljanje poslova sudskog vještačenja, njihova prava i dužnosti, te visina nagrade i naknade troškova za rad vještaka.

Nadalje, novelama ZPP-a uvedene su neke izmjene i dopune odredaba o vještacima koje, među ostalim, imaju za cilj pooštriti odgovornost vještaka. Tako je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku („Narodne novine“, broj 88/08.) proširen krug razloga za sankcioniranje vještaka koji neuredno obnaša povjerenu mu dužnost, što bi trebalo onemogućiti potencijalna nesavjesna obnašanja vještačkih dužnosti, sve u cilju bržeg okončanja parničnog postupka, a posebno da ne ovisi više o diskreciji suda hoće li ili ne kazniti vještaka.

Treba spomenuti da je Vrhovni sud donio tzv. Orijentacijske kriterije i iznose za utvrđivanje visine pravične novčane naknade nematerijalne štete, koji se

⁴⁴ O vještacima zdravstvene struke i sudsko-medicinskom vještačenju kod ČIZMIĆ, J., „O vještačenju u parničnom postupku s posebnim osvrtom na vještačenje u području medicine“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* (1991.) v. 32, 2011., broj 1, str. 473-510.

redovito primjenjuju na sve parnične postupke za naknadu nematerijalne štete u svim stupnjevima suđenja, kako na štetne događaje koji su se zbili prije, tako i na one koji su se zbili nakon njihova donošenja. Treba ipak imati na umu da su oni doneseni 2002. godine, a da su u međuvremenu bitno porasli troškovi života, dok su odštete a time i prava žrtava ostale na razini iz 2002. Među strankama (oštećenima) i njihovim punomoćnicima smatra se da Vrhovni sud svojom neaktivnošću u pogledu revaloriziranja spomenutih orijentacijskih kriterija čini nepravdu žrtvama štetnih događaja i drugim odgovornim osobama jer ne plaćaju zakonitu i primjerenu odštetu. Drži se kako ove probleme može riješiti samo što žurnija promjena Orijetacijskih kriterija i njihova prilagodba modelu kriterija koji prije svega polazi od težine povrede prava osobnosti. Dodatno, te bi kriterije valjalo izmijeniti i dopuniti i zbog novih okolnosti koje su nastupile na području legislative, odnosno zbog donošenja novih ili noveliranja postojećih sistemskih zakona kojima se, među ostalim, uređuje i područje vještačenja (primjerice, Zakon o obveznim odnosima, Zakon o sudovima, Zakon o parničnom postupku i dr.). Stoga se predlaže i traži donošenje novih orijentacijskih kriterija ili da se, kao u većini drugih zemalja, ti kriteriji revaloriziraju svake godine.

Nadalje, spoznalo se da je nužno postojanje tzv. (orijentacijskih) medicinskih kriterija, a posebno da se u praksi primjenjuju jedinstveni kriteriji. Tako se u praksi primjenjuju medicinski kriteriji koji su kompatibilni s pravnim kriterijima Vrhovnog suda i sukladni novoj koncepciji neimovinske štete po odredbama ZOO/2005. Usto, za psihijatrijski dio vještačenja, uvažavaju se tzv. psihijatrijski kriteriji, koji su također prilagođeni ZOO/2005. i spomenutim pravnim kriterijima Vrhovnog suda, pa ovako kompletirani orijentacijski medicinski kriteriji u cijelosti odgovaraju potrebama zakonodavstva i sudske prakse, te jamče jednakost i sigurnost građanima, a ujedno predstavljaju i zaštitu oštećenima kod potraživanja neimovinske štete.

Značajna je i aktivna uloga Hrvatskog društva sudskih vještaka, kao udruge stalnih sudskih vještaka u koju se, radi unapređenja i osiguranja javnog interesa na području vještačenja, udružuju sudski vještaci koji u Republici Hrvatskoj za područje pojedinog županijskog ili trgovačkog suda povremeno ili stalno obavljaju djelatnosti sudskih vještačenja. Glavne aktivnosti te udruge usmjerene su na sudjelovanje u donošenju propisa koji uređuju položaj sudskih vještaka, kao i permanentno stručno usavršavanje članova. Društvo je donijelo i svoj Etički kodeks koji sadrži moralna načela kao i pravila profesionalne etike kojih se u svom djelovanju trebaju pridržavati svi članovi Društva, kako bi time pridonijeli napretku stručnog i objektivnog pristupa svakom slučaju vještačenja i doprinosili unapređenju i ugledu struke unutar koje se provode vještačenja. Društvo redovito tiska časopis „Vještak“, u kojemu se objavljuju znanstveni i stručni članci, tematski vezani uz djelatnost vještačenja, vijesti o aktivnostima koje se provode na razini Društva kao i imenik članova.⁴⁵ Držimo da bi jedna od najznačajnijih aktivnosti Društva trebala biti inicijativa za donošenje Zakona o vještacima.

⁴⁵ Podrobnije na web-stranici <http://www.sudski-vjestaci.hr>.

Što se tiče vještačenja od strane vještaka medicinske struke, svjedoci smo da rješavanje brojnih problema, pa i na području prava i medicine, nužno zahtijeva multidisciplinarni pristup i specijalizacije. U tom smislu bilo bi korisno da i sud i punomoćnici u građanskim postupcima usavrše i steknu posebna stručna znanja iz onih područja znanosti koje je u okviru određene specijalizacije najpotrebnije poznavati, točnije suci iz područja medicine, a liječnici-vještaci iz područja prava. Zbog nedostatka organizirane edukacije vještaka, nepostojanja standarda te nepoznavanja elementarnih pravila procesnog prava i drugih propisa, dugo se zapažala velika razlika u ocjenama vještaka,⁴⁶ što je rezultiralo neujednačenom sudskom praksom, a u krajnjoj liniji i stvaranjem pravne nesigurnosti i povredom načela zakonitosti u parničnom postupku. To se posebno odnosi na parnice u kojima je potrebna procjena pravične naknade neimovinske/nematerijalne štete, gdje su medicinska vještačenja nezaobilazna. Specijalizacija bi značajno povećala mogućnost suda da objektivno i pravilno ocjenjuje nalaz i mišljenje vještaka, a bitno bi mu olakšala i izbor vještaka. Suci-specijalisti ne bi morali nekritički i bezrezervno vjerovati vještacima niti stvarati dojmove o logičnosti i stručnosti nalaza, nego bi u najvećem dijelu mogli faktički ocijeniti nalaz i mišljenje vještaka i kao takvog ga prihvatiti ili odbaciti.⁴⁷ Zbog svoje interdisciplinarnosti vještačenje na području medicine vrlo je kompleksno, pa zahtijeva od pravnika (sudaca i odvjetnika) barem elementarno poznavanje medicinske problematike, ali i obrnuto. Posebno se akcent postavlja na poznavanje medicinske prakse i visokih standarda i dostignuća u području medicinske djelatnosti. Osim što bi trebali biti podrobno upoznati s pravnim propisima i pravnom praksom iz područja zdravstva, pravnici (suci i odvjetnici) trebali bi biti barem na općenitoj razini upućeni u medicinsku problematiku. Temeljne spoznaje o tome mogli bi steći tijekom studiranja iz kolegija medicinsko (zdravstveno) pravo, sudska medicina i sudska psihijatrija. Na žalost, medicinsko/zdravstveno pravo, ne izučava se sustavno kao zasebni obvezni kolegiji na našim pravnim fakultetima, dok se, suprotno, pod raznim nazivima, s različitim sadržajem i opsegom, te s različitim nastavnim programima, često nalaze u studijskim programima medicinskih i nekih drugih stručnih, preddiplomskih, diplomskih i poslijediplomskih studija, što držimo iznimno značajnim i pozitivnim.

⁴⁶ Tako GNJIDIĆ, Ž. – BILIĆ, R. i dr., *Uvod u medicinsko vještačenje u građanskim parnicama*, Zagreb, 2008., str. 8.

⁴⁷ Vidi MAROVIĆ, A. – MEDVIDOVIĆ, L. – ŠTIMAC, S., *Zaštita prava osobnosti*, Split, 2006., str. 76.

POPIS LITERATURE

1. *Analiza sistema angažovanja vještaka u predmetima korupcije i organizovanog i privrednog kriminala, USAID-ov projekat pravosuđa u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 2017.
2. BORIĆ, Ž., „Medicinsko vještačenje u parnicama za naknadu štete zbog liječničkog postupka“, *Informator*, br. 6582-6583. od 8. i 15. VII. 2019., str. 14.
3. ČIZMIĆ, J., „O vještačenju u parničnom postupku s posebnim osvrtom na vještačenje u području medicine“, objavljen kod *Zb. Prav. fak. Rij.* (1991.) v. 32, br. 1, 473-510 (2011.).
4. DIKA, M. – ČIZMIĆ, J., *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 2000.
5. DIKA, M., „Rješavanje sporova za naknadu štete zbog liječničke greške“, referat na savjetovanju *Medicinski, pravni i ekonomski pogledi na profesionalnu odgovornost u zdravstvu i osiguranje od odgovornosti*, Šibenik, listopad 2007.
6. GNJIDIĆ, Ž. – BILIĆ, R. i dr., *Uvod u medicinsko vještačenje u građanskim parnicama*, Zagreb, 2008.
7. JANKOVIĆ, M. – JANKOVIĆ, Ž. – KARAMARKOVIĆ, H. – PETROVIĆ, D., *Komentar Zakona o parničnom postupku*, Beograd, 1977.
8. KAUZLARIĆ, Ž., „Stalni sudski vještaci“ (2. dio), *Informator*, broj 5541. od 14. travnja 2007.
9. KULIĆ, R., „Upis i status vještaka u sudskom postupku“, *Pravni život*, broj 12/1998.
10. MAROVIĆ, A. – MEDVIDOVIĆ, L. – ŠTIMAC, S., *Zaštita prava osobnosti*, Split, 2006.,
11. MIHELIĆ, M., *Zaštite pacijente od vještaka koji umanjuju težinu ozljeda*, podatak na stranici: <http://www.glas-slavonije.hr/358982/1/Zastitite-pacijente-od-vjestaka-koji-umanjaju-tezinu-ozljeda>, objavljeno 20. ožujka 2018., posjet 22. III. 2020.
12. MRVOŠ PAVIĆ, B., *Strasbourg utvrdio teške manjkavosti u radu hrvatskih sudskih vještaka – Ma kakvo vještačenje: U Hrvatskoj na psihijatrijsko liječenje slali samo – telefonom*, podatak na stranici: http://www.novolist.hr/Vijesti/Hrvatska/Ma-kakvo-vjestacenje-U-Hrvatskoj-na-psihijatrijsko-lijecenje-slali-samo-telefonom?meta_refresh=true, posjet: 22. III. 2020.
13. MUJOVIĆ ZORNIĆ, H., „Značaj vještačenja lekarske greške u građanskom postupku“, Zbornik radova *Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse*, br. 6, Mostar 2008,
14. PAVLOVIĆ, M., *O nekim aktualnim pitanjima vještačenja u parničnom postupku*, rad objavljen na stranici: http://www.iusinfo.hr/Article/Content.aspx?SOPI=CLN20V01D2017B1056&Doc=CLANCI_HR, posjet 22. III. 2020.
15. RISTIĆ, V. – RISTIĆ, M., *Praktikum za parnicu*, Beograd, 1989.
16. SALAJ, Š., „Uloga vještaka u parničnom postupku“, *Pravo i porezi*, XLIX, 2000., br. 10.
17. SIJERČIĆ – ČOLIĆ, H. – VULETA, D. – HADŽIOMERAGIĆ, M., *Komentar Zakona o krivičnom postupku*, Sarajevo, 1999.

18. *Smjernice o ulozi sudskih vještaka u pravosudnim postupcima država članica Vijeća Europe*, Dokument prilagodio CEPEJ na svom 24. plenarnom sastanku, Strasbourg, 11. – 12. prosinca 2014.
19. ŠTIMAC, S. – MAROVIĆ, A. – ŠARIĆ, J., „Medicinski i pravni kriteriji u postupcima naknade nematerijalne (neimovinske) štete“, *Osiguranje*, 2010., broj 10.
20. ŠTIMAC, S., „Pravni aspekt medicinskog vještačenja nematerijalne/neimovinske štete“, *Vještak*, god. XXVIII, 2008., broj 1, str. 181-192.
21. TRIVA, S. – BELAJEC, V. – DIKA, M., *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, 1986.
22. ZEČEVIĆ, D i drugi, *Sudska medicina i deontologija*, Medicinska naklada, Zagreb, 2004.
23. ZEČEVIĆ, E., *Komentar Zakona o parničnom postupku*, Sarajevo, 2004.
24. ZUGLIA, S. – TRIVA, S., *Zakon o parničnom postupku*, knjiga I-II, Zagreb, 1957.

DILEMMAS OF COURT-MEDICAL EXPERTISE IN PRACTICE

The expert witness is summoned to make use of his expert knowledge before the court: his present expert observations necessary to determine the content of a relevant fact (FINDINGS) and his position on the meaning, belief, causes and consequences of certain facts that may be relevant to the determination truthfulness in proving (OPINION). In the paper, the author paid special attention to forensic expertise in litigation, and especially to the pointed objections and problems in practice in the field.

Keywords: *expert witness, forensic expertise, litigation (civil procedure)*